

Návrh zákona o hromadných žalobách projedná vláda. Hrozí obchodování spekulantů s pohledávkami, varují odborníci

Praha – 16. prosince 2019 – Kritizovaný návrh zákona o hromadných žalobách zamíří na vládu, rozhodla Legislativní rada vlády. Ta návrh v minulosti Ministerstvu spravedlnosti několikrát vrátila k přepracování kvůli obavám ze zneužití spekulanty a investory do soudních sporů. Odborníci ale upozorňují, že se v návrhu stále skrývá spousta rizik. Správcem by nově mohli být pouze poškození a neziskové organizace. V návrhu ale zůstala až 25% odměna z vysouzené částky pro žalobce. Ti přitom v nové verzi nepodléhají žádné certifikaci. Podle odborníků tak paradoxně může hrozit ještě větší riziko v podobě vstupu investorů do žalob formou koupě pohledávky či nekontrolovaného vykupování pohledávek poškozených spotřebitelů za neodpovídající cenu.

Nový návrh zákona o hromadných žalobách, který zároveň Ministerstvo spravedlnosti přejmenovalo na zákon o hromadných řízeních, resort s Legislativní radou vlády znovu projednával ve čtvrtek 12. prosince. I přes kritiku zpravodaje Bohumila Havla a dalších členové rady návrh odsouhlasili. Po zapracování úprav, na kterých se shodli, už tak půjde rovnou na vládu – pravděpodobně po Vánocích.

Zrušením institutu správce skupiny v navrhované verzi zákona o hromadných řízeních ministerstvo chtělo docílit eliminace nebezpečí vzniku skupiny „obchodníků“ s hromadnými žalobami. Řešení je to však pouze zdánlivé. Zákon totiž nijak neomezuje možnost, že advokát coby investor poskytne jednomu z poškozených finanční prostředky na podání hromadné žaloby s tím, že se v případě úspěchu podělí o odměnu. Současná úprava umožňuje i scénář, kdy začne kdokoliv s vidinou zisku pohledávky spotřebitelů skupovat – teoreticky pak i na úkor poškozených za cenu neodpovídající skutečné hodnotě jejich nároku.

Riziko zneužití

Nejzásadnější problém zákona, tedy extrémně vysoké odměny pro žalobce dosahující až 25 % z přisouzené částky, tak vyřešen není. Přitom právě tato nepřiměřeně vysoká odměna podle odborníků představuje obrovské riziko, protože motivuje k podávání žalob za účelem zisku.

„Oceňujeme směr, kterým se Ministerstvo spravedlnosti vydalo, v současném návrhu zákona se ale stále skrývá spousta rizik. Byl vypuštěn podnikatelský správce skupiny, ale při přihlašovací řízení nejsou dány skoro žádné podmínky proti jiným způsobům zneužití,“ vysvětlil Vít Jásek, výkonný ředitel Unie zaměstnavatelských svazů ČR.

„V tuto chvíli reálně hrozí hromadné skupování pohledávek poškozených skupinou spekulantů, pro které by byla hromadná řízení opět jen byznysem – nikoliv nástrojem ochrany spotřebitelů. Stejně tak může advokát či investor poskytnout jednomu z poškozených finanční prostředky na podání hromadné žaloby s tím, že se v případě úspěchu podělí o odměnu,“ dodal Jásek.

Nesoulad s evropským právem a nutná podpora spotřebitelských organizací

Ministerstvo spravedlnosti se navíc stále odmítá přiklonit k řešení nedávno schválenému Evropským parlamentem, které by umožnilo reprezentativní žaloby pouze v oblasti práv spotřebitelů a jejich podávání svěřilo výhradně renomovaným spotřebitelským organizacím. Tyto jsou vždy povinny prokázat transparentnost a odbornost. Takové řešení je přitom v členských státech EU nejobvyklejší.

Takovéto spotřebitelské organizace by měl stát v souladu s doporučeními EU důsledně podporovat systematickými granty na jejich činnost, nikoli náhodným přísudkem vysoké odměny v případě úspěchu hromadné žaloby. Jak ale upozorňují odborníci, systémovou podporu renomovaných spotřebitelských organizací ze strany státu zákon opět neřeší.

Samotná Evropa motivační odměnu pro žalobce výslovně nedoporučuje, a to právě s odkazem na možné zneužití tohoto institutu pro vedení účelových žalob. Pokud vůbec, tak vybízí jednotlivé státy k tomu, aby k motivační odměně přistoupily jen ve zcela výjimečných případech.

„Bude-li ‚neziskovým osobám‘ přiznávána odměna ve výši až čtvrtiny celého objemu všech nároků, lze očekávat, že budou zakládány ‚neziskové osoby‘, jejichž jediným skutečným účelem bude generování zisku. Požadavek, aby taková právnická osoba byla aktivní dva roky na tom nic nemění. Odměna je příliš lákavá na to, aby se nevyplatilo dva roky počkat, a pak se již věnovat hromadným řízením soustavně,“ doplnil Vít Jásek.

Nepoměr mezi nároky zúčastněných a žalobce

Podle Jáška je také nutné zdůraznit, že 25 % z přisouzené částky může představovat velmi vysokou hodnotu. Bude-li například v odhlašovacím hromadném řízení vyhověno žalobě 10 tisíc spotřebitelů o zaplacení 3000 korun, bude odměna činit 7,5 milionů. Taková suma je ale v nepoměru k hodnotě nároků jednotlivých zúčastněných členů skupiny.

O odměnu žalobce se navíc zkracují pohledávky zúčastněných členů skupiny. To je podle odborníků nepřijatelné zejména v odhlašovacím hromadném řízení, o jehož konání se „zúčastněný“ člen skupiny ani nemusí dozvědět, a proto z řízení nevystoupí. Přesto ale přijde o čtvrtinu své pohledávky.

„Aplikace návrhu zákona je daleko širší než okruh stanovený směrnicí. To znamená, že nejenže nechrání pouze spotřebitelský zájem, ale také má dopad na širší škálu ryze komerčních vztahů a potenciálních sporů, takže pořad vede k tomu, že se v České republice takzvaně usoudíme s malou přidanou hodnotou pro spotřebitele,“ popsal další možné riziko Vít Jásek.

V Česku zatím legislativa pro hromadné žaloby, které různým lidem umožňují uplatnit stejné nebo podobné nároky v jediném soudním řízení, chybí, a to na rozdíl od většiny evropských států. Tam jsou hromadné žaloby využívány například v oblasti nekalých obchodních praktik, což by bylo vítané i v České republice.

Vít Jásek
výkonný ředitel UZS ČR
Tel. 724 508 701
e-mail: vit.jasek@uzs.cz

Martin Hajný
E-mail: Martin.hajny@prkonektor.cz

Telefon: 777 988 841